

Имом ал-Бухорий халқаро жамғармаси

Махдум Восилий

МАРҲАМАТ ИЛҲОМЛАРИ

Тошкент -2002

Қўлингиздаги китобда Марҳамат туманида яшаб ижод этган, араб, форс ва туркий тиллар билимдони, адабиёт, тарих, таботат, Қуръон, тафсир, фикҳ илмларини мукаммал билган, фаннинг ҳар хил соҳалари бўйича ёзилган ўнлаб асарларнинг муаллифи, шоир ва таржимон Маҳдум Восилий (Ҳасанхон Маҳдум ибн Муҳаммад Иброҳимнинг (1898-1979) панду насиҳатларини ўз ичига олган қазалари биринчи марта эълон қилинмоқда.

Кенг китобхонлар оммасига мўлжалланган.

Китоб Андижон вилояти Марҳамат тумани ҳокимияти, "Маънавият ва маърифат" маркази, "Нуроний" ва Имом ал-Бухорий халқаро жамғармалари ҳомийлигида нашр этилди.

© Имом ал-Бухорий халқаро жамғармаси

МАҲДУМ ВОСИЛИЙ

Маҳдум Восилийнинг тўлиқ исми Мулла Ҳасанхон Маҳдум ибн Мулла Муҳаммад Иброҳим бўлиб, у 1898 йили Мингтепа (ҳозирги Марҳамат тумани)нинг Қорабоғиш қишлоғида таваллуд топган. Унинг отаси Мулла Муҳаммад Иброҳим ўз даврининг билимдон кишиларидан бири бўлиб, араб тили ва адабиётини чуқур билган, шариат илмларини мукамал эгаллаган ва шеърлар ёзиб турган. У фикҳ (ислом ҳуқуқшунослиги)ни яхши билгани учун Мингтепада қозилик вазифасини ҳам ўтаган.

Восилий дастлабки илми шу қишлоқда отасидан, сўнг тоғаси Зиёвуддин Маҳдумдан олган. Кейинроқ Андижонга бориб, мадрасада таҳсилни давом эттирган. Андижондаги мадрасада унинг акаси Муҳйиддин Маҳдум бош мударрис эди. Бу мударрис ўзининг чуқур билими ва баҳсларда енгилмаслиги билан Бургут Маҳдум лақабини олган эди. Восилийни бу ердаги билим қониқтирмайди. Натижада у Бухорога ўқишга жўнайди. Бундан акаси Бургут Маҳдум қаттиқ норизо бўлади.

Восилий Бухородаги машҳур Мир-Араб мадрасасида таҳсил олишга киришади. Даврининг улуғ мударрислари Мулла Асвад Маҳдум, Акмал

Икромовнинг отаси Мулла Икромча домла, Мулла Умарча, Мулла Бақохожа Эшон домлалардан дарс олади. Бухородаги олимлар, шариат ва тариқат намояндлари билан танишади. У тезда дўстларию устозлари орасида ўзининг қобилияти ва иқтидори билан эътибор қозонади. Чанқоқлик билан илм олишга киришади.

Бухоро амирлиги қулатилгандан сўнг, орадан кўп ўтмай, Мир-Араб мадрасасида дарслар тўхтаб қолади. Шунда Ургут шаҳрида яшовчи машҳур шайх Саййид Муҳйиддин жасорат кўрсатиб, Мулла Асвад Маҳдумни шогирдлари билан бирга ўзининг мадрасасига таклиф этади¹. Дарслар шу ерда давом этади. Бироқ кўп ўтмай бу ерда ҳам дарслар тўхтади. Тазйиқлар туфайли мадраса соҳиби Саййид Муҳйиддин Афғонистонга қочиб кетади ва 1928 йили ўша ерда вафот этади. Восилийнинг устози Мулла Асвад Маҳдум ҳам бироз вақт яшириниб юриб, сўнг оламдан ўтади.

Бухорода дарслар тўлиқ тўхтагач, Восилий Марҳаматга қайтади. Бу пайтда Андижондаги дарслар ҳам тўхтаб, Восилийнинг акаси Бургут Маҳдум Марҳаматда эди. Кунлардан бир кун Аравон туманида яшовчи араб ва форс тиллари билимдони, Аравон қозиси Мулла Холмуҳаммад Марҳаматдаги ва Аравондаги уламоларни ўз уйига

¹ Эшони Ургутий номи билан шуҳрат қозонган бу зот ва унинг ўғли Қутбуддин ҳақида Ургутдаги Чорчинор маҳалласида яқинда катта илмий анжуман бўлиб ўтди.

йиғиб, илм мажлиси ташкил қилади. Мажлисида араб тилидаги асар ўқиладиган эди. Ундаги бир жумлани ҳеч ким таржима қила олмайди. Мажлис аҳли Бургут Маҳдумга мурожаат қилади. Восилий ўз акасининг гашига кирмай, Бухорога кетгани учун, Бургут Маҳдум ундан “ўч” олмоқчи бўлиб: “Анави бухоролик олимдан сўранглар” — дейди. Баҳсли жумланинг маъносини олдиндан билиб турган, бироқ одоб сақлаб турган Восилий яхшилаб тушунтириб беради. Иккинчи гал яна шундай баҳс пайдо бўлганда Бургут Маҳдум яна укасига ҳавола қилади. Восилий бу баҳсли жумлани ҳам ҳеч қийналмай, тўлиқ тушунтириб беради. Шунда Бургут Маҳдум ўрнидан туриб, таъзим билан: “Эй ука, сени кечирдим” — дейди ва укасининг билимига тан беради. Кейинчалик Восилий: “Ўша баҳсли жумлаларни акамнинг ўзи ҳам аслида билмас эдилар” — деб ҳикоя қилган эди.

Бу воқеани Тошкентда истиқомат қиладиган, ҳозирда марҳум шоир Салоҳиддин қори (Салоҳий домла) менга ҳикоя қилиб берган эдилар. Салоҳиддин қори ўша пайтда ёш муллавачча бўлиб, меҳмонларга чой ташиб юрган экан. Таътилга борганимда қиблагоҳимдан сўраб, бу воқеанинг тафсилотини яхшироқ билиб олдим.

Аравондаги бу илм мажлисидан сўнг хона соҳиби Мулла Холмуҳаммад Восилийнинг акаси Бургут Маҳдум билан сўзлашиб, бисотида ягона Бибиҳамида номли қизи борлиги ва уни Восилийга муносиб

кўрганлигини айтади. Бибиҳамида бу пайтда ўн олти ёшда бўлиб, ўз даврида ўқитиладиган Қуръони карим, Хўжа Ҳофиз, Бедил, Сўфи Оллоёр, Навоий, Ҳувайдо ҳамда масала илмига оид китобларни мутолаа қилган эди. Шундай қилиб, Восилий Бибиҳамидага уйланади.

Собиқ Шўро давлати мустаҳкамланган сари диндорларни таъқиб остига олиш кучаяди. Восилий ўз оиласи билан Булоқбоши қишлоғига қочиб бориб, тўғри келган иш билан шуғулланади. Ундан Асакага қочиб ўтиб, пиллакашлик корхонасида ишлайди. Бу ерда ҳам тинчлик бўлмагач, Марҳамат қишлоғига кўчиб келади ва жамоа хўжалиги нонвойхонасида, сўнг шиликорлик соҳасида ишлай бошлайди. Восилий Марҳамат қишлоғида умрининг охиригача, яъни 1979 йилгача ҳаёт кечирди.

Восилийнинг Марҳаматдаги ҳаёти ҳам тинчлик билан ўтмади. Унинг катта уламо, сўз устаси, катта таъсир эгаси, дин тарқатувчи, ўзгача фикрловчи сифатида доимо таъқиб остида тугдилар. Тепадан кўрсатилган тазйиқ остида бир гуруҳ кишилар турли тухмат хатларини тинимсиз уюштирар, бироқ бу хатларнинг бирортаси ҳам ўз исботини топмас, фақат Восилийнинг тинчлиги ва соғлигини ишдан чиқарар эди. Охири уни уй маҳбуси қилишгача бориб етдилар. Восилий бир маҳаллар азоб тортиб эгаллаган илмлари кўп йиллар давомида ўзи учун азоб тортиш сабаби бўлганлигини кўриб:

*Ўқутгон илмим мани жонимга ханжар бўлди-ку,
Бу ғариб бошимни ханжар бирла янчар бўлди-ку, -*

деб ёзган эди.

Восилий 1979 йили кўзида пайдо бўлган пардани (катаракта) даволатиш учун Андижонга бориб, юрак хуружидан вафот этди.

Эсимда бор, 1969 йил Восилий Андижон ҳамда Марҳамат туманидаги пахтакорларнинг ғалабаси муносабати билан шеър ёзиб, ўша пайтдаги Калинин номли жамоа хўжалиги раҳбари Р. Ёқубовга топширади. Шеърнинг бошланиши ва охири қуйидагича эди:

*Пахтакор,эй мард ўғил, қизу жувонлар, ҳормангиз,
Мажбуриятни бажарган қаҳрамонлар ҳормангиз.
Сизга лойиқ мадҳия айтмоққа ожиз Восилий,
Доимо бўлсин ривожда ҳур замонлар ҳормангиз.*

Шу куни тасодифан Андижондаги педагогика институтининг профессори, шоир ва ёзувчи Ҳошимжон Раззоқов жамоа хўжалигига келиб қолади. У Р. Ёқубовдан шеърни олиб, уни вилоят газетаси "Коммунист"да бостиради. Орадан 3-4 кун ўтгач, Ҳ.Раззоқовни вилоятдаги тегишли идорага чақириб, нима учун руҳоний домланинг шеърини газетада бостиргани ҳақида сўроқ қиладилар. Бу воқеани менга орадан бир неча йиллар ўтгач, Ҳ.Раззоқовнинг ўзи ҳикоя қилиб берган эди.

Восилий нотинчлиги ва ҳеч кимнинг қўллаб-қувватлашига қарамай, Марҳамат қишлоғининг 6-

кўчасидаги (ҳозир бу кўча Маҳдум Восилий номи билан аталади) ўз ҳужрасида тинимсиз ижод билан шуғулланди. Йирик қадимшунос олим Яҳё Фуломов ҳам Восилийнинг фаолиятига катта баҳо берган эди. Восилий шариат ва тариқат, араб, форс ва ўзбек адабиёти, тарих, таъбаъат, тасаввуф илмларини чуқур билар эди. Нафақат Ўзбекистондан, балки бошқа республикалардан, баъзан чет элдан келган олимларни айрим масалалар бўйича Восилийнинг ҳузурига юборар эдилар. Восилий уларнинг ҳал бўлмаган муаммоларини тушунтириб берар эди.

Эсимда бор, бир куни Қўқон ва Марғилондан икки енгил машинада муллаваччалар ўз устозлари билан келиб, Мирзо Бедилнинг:

*Ҳеч чизе беҳайуло қобили суврат нашуд,
Одаме ҳам пеш аз он одам шавад бузина буг.
(Ҳеч бир нарса материясиз шакли ололмайди,
Одам ҳам одам бўлишдан аввал маймун эди),*

деган тасаввуфий маънодаги байтини шу пайтгача ҳеч ким ечиб беролмаганлигини айтадилар. Восилий бу муаммони уларга осонлик билан ҳал қилиб беради. Бу байтнинг мазмунини тушунтириб бера оладиган одам кам учрайди. Собиқ Шўро олимлари эса Бедил Марксдан аввал одамнинг маймундан пайдо бўлганини айтган, деб аййуҳаннос солиб юрдилар.

ВОСИЛИЙНИНГ ИЛМИЙ МЕРОСИ

Восилий қайси ҳолатда бўлмасин, ижод ва мутолаадан бир нафас ҳам тийилмади. Унинг ижод ҳужрасига кирган киши ўзини китоблар оламига кириб қолгандек ҳис қиларди. Восилий ўз умрининг ҳар бир нафасини азиз тутар, кўпинча беҳуда ўтиришлар ва суҳбатлар вақтини олаётганидан шикоят қиларди. У ҳеч кимнинг тарғиби ва ташвиқисиз, ҳеч кимдан қалам ҳақи умид қилмаган ҳолда, асарлар тасниф қилди. Мана улардан айримлари:

1. *"Қачқўли Восилий ал-Марҳаматий"* (*"Восилий ал-Марҳаматийнинг "Қачқўл" китоби"*). Бу китобда араб тилида ёзилган асарлардан танлаб олинган ибратли ҳикоятлар ва ҳикматли сўзлар жамланган.

2. *"Мажмаъ ат-таворих"* (*"Тарихий воқеалар мажмуаси"*). Бунда Ўрта Осиёдаги шаҳар ва қишлоқлар, уларнинг тарихи ва номланиши ҳақида фикр юритилади.

3. *"Мажмаъ ал-адвия"* (*"Даволар мажмуаси"*). Бу китобдан ўтмиш ҳакимларининг турли касалликларга қарши ишлатган дори-дармонлари ҳамда Восилийнинг ўз тажрибадан ўтказган даволари ўрин олган.

4. "Мажмаъ ал-масоил ("Масалалар мажмуаси"). Унда фикҳий масалалар, урф-одатлар, турли муаммоларнинг диний ва шариат юзасидан ҳал этилиши ўз ифодасини топган.

5. "Бунён ал-баён фи унвон ал-баён ("Унвон ал-баён" китоби ҳақида бармоқлар тиклаган бинолар"). Бу араб тилидаги "Унвон ал-баён" китобининг таржимаси ва шарҳидан иборат. Китоб бошдан оёқ сажъ усулида ёзилган бўлиб, одоб-ахлоққа оид ҳикматлардан иборат. Асарни тушуниш ҳолатида қийин бўлиб, Мисрдаги ал-Азҳар мадрасасида таълим олган ва кўп йиллар араб тили борасида фаолият кўрсатган Шоикром қори Шоисломов менга:" Агар дадангиз бу асарни таржима қилган бўлсалар, катта илмга эга эканлар, мен ундан талабаларга дарс бераман ва кўпинча маъноларини чиқаролмай қийналаман" — деган эдилар. Бу Восилийнинг охириги китоби бўлиб, бу китобни ёзиш жараёнида Восилийнинг кўзи кундан-кунга кўрмай қола бошлаган. Восилий асарнинг сарлавҳаларини қизил сиёҳда ёзар, кўзи яхши кўрмагани учун қизил сиёҳ баъзан яктагига тегиб кетар, бунга ишора қилганларга, юрагимни қон қилиб ёзаяман, деб ҳазиллашиб қўярди.

6. "Муқаддимат ас-салот" ("Намоз муқаддимаси"). Шарҳда кенг тарқалган "Чор китоб"нинг форсий назмда ёзилган биринчи қисми. Восилий уни ўзбек тилига шеърӣ таржима қилган.

7. *"Рисолаи қимиз"* (*"Қимиз ҳақида рисола"*). Бунда қимиз, унинг хосиятлари, тайёрлаш усули ҳамда унинг тарихи ҳақида баён қилинади. Восилий кўпинча Новқотнинг юқори қисмида жойлашган Шанқўлга қимиз сайлига борар эди. Бу рисола ўша ердаги қирғиз биродарларининг илтимоси билан ёзилган.

8. *"Мажмаъ ал-аъшор"* (*"Шеърлар мажмуаси"*). Унга Восилийнинг шеърлари, мумтоз адабиёт вакиллари ва ўзи яхши таниган шоирларнинг ижодидан намуналар киритилган.

9. *"Шарҳ ва таржимаи "Атбоқ аз-заҳаб"* (*"Атбоқ аз-заҳаб"нинг шарҳи ва таржимаси*). Хоразмлик аллома аз-Замахшарийнинг одоб-ахлоққа бағишланган араб тилидаги асарининг шарҳи ва таржимаси.

10. *"Таржима ва шарҳи "Чилкоф"* (*"Чилкоф"нинг таржима ва шарҳи*). *"Чилкоф"* машҳур олим Абдулқодир Жилоний томонидан ёзилган араб тилидаги қасида бўлиб, Восилий уни таржима ва шарҳ қилган.

11. *"Шарҳи "Ҳизб ал-баҳр"* (*"Ҳизб ал-баҳр" китобининг шарҳи*). *"Ҳизб ал-баҳр"* Абулҳасан Шозилийнинг араб тилида ёзган асари. Восилий бу асарга кенг тушунтириш ёзган.

12. *"Масоили фикҳ"* (*"Фикҳий масалалар"*). Ўн бобдан иборат бу китобда ислом фикҳшунослигига оид масалалар баён қилинган.

13. *"Мунтахаб ат-тибб"* (*"Тиббий китоблардан сайланма"*). Табобатга оид таъсирли ва осон тайёрлаш мумкин бўлган дорилар жамланган.

14. "Мажмъ ал-оёт ва-л-аҳодис" ("Оят ва ҳадислар тўплами").

15. "Масоил ал-амвот мин ал-кутуб ал-муътабирот" ("Муътабар китобларда баён қилинган мурдалар масаласи").

16. "Баёзи Восилий". Турли шоирларнинг ижоди ва Восилийнинг шеърларидан тузилган гулдаста баёз.

Булардан ташқари, Восилий араб тили грамматикасига оид "Шарҳи бигон" ("Бигонга шарҳ), "Заруриёти Рашидия" ("Рашидга аталган зарур нарсалар"), "Заруриёти Маҳмудия" ("Маҳмудга аталган зарур нарсалар") номли китобларга ҳам қўл урган бўлиб, афсуски, уларни тугата олмаган.

Юқорида зикр қилинган китобларнинг кўпчилиги араб тилида бўлиб, уларни тушуниш, таржима қилиш ва шарҳлаш араб тилини чуқур билишни талаб қиларди. Восилий бу ишларнинг уддасидан чиқа олган. У ҳагто ўз фикрларини араб тилида насрда эмас, балки назмда ҳам ифодалай олар эди. Ўтмишда ҳам, ҳозирда ҳам араб тилини билган ва тушунган одамлар кўп бўлган, бироқ уларнинг ҳаммасидан ҳам асар қолган эмас. Қишлоқда, илм-фан марказидан узоқда туриб, ўзи замондан нотинч бўлган ҳолда илмий ижод билан шуғулланиш ҳамманинг ҳам қўлидан келавермаслиги, бунинг учун кучли ирода ва сабр-тоқат зарурлиги ҳисобга олинса, Восилийнинг жасорати ўз-ўзидан аён бўлади. Восилий тириклик пайтида ҳазиллашиб: "Сизлар менинг вафотимдан сўнг ҳали қишлоқда менга ҳайкал тиклайсизлар", — деб қўяр эди. Унинг ижоди ўрганилса,

халқ орасига ёйилса, ажаб эмаски, ҳазил қилиб айтилган гап ҳақ бўлиб чиқса.

Бундан ташқари, Восилийнинг бой кутубхонаси бўлиб, унда 600 жилддан ортиқ араб, форс ва туркий тиллардаги асарлар сақланмоқда. Восилий бутун умри давомида китоб йиғиш ва уни мутолаа қилиш билан машғул бўлган. Бироқ китобларни мусодара қилиб, олиб чиқиб кетмасликлари учун уларни бировларнинг уйида яшириб сақлашга мажбур бўлган. Восилий оламдан ўтгач, мен бу китобларни рўйхатга олиб, махсус кутубхона карточкалари ёзиб қўйган эдим. Маҳалладаги айрим кишилар: "Домланинг ўғли дин тарқатиш учун кутубхона очиб қўйди" деб юқорига ёзиб юборган эканлар. Акаларим китобларни қариндошларнинг оғилхоналарига яширишга мажбур бўлдилар. Истиклол туфайлигина уларни жойига қайтаришга муваффақ бўлдик.

Шу кунларда Марҳамат қишлоғида жойлашган Т.Мирзаев номли жамоа хўжалиги раҳбарияти Восилий яшаган хонадонда уй музейи ташкил қилишга ҳаракат қилмоқдалар. Музей тарҳи тузилиб, қурилиш ишлари бошланиш арафасида турибди. Музейда Восилий фондидаги китоблар билан бирга кириллдаги асарлар ҳам бўлади. Вилоятдаги олимлар бу китоблардан истаган пайтда фойдаланиш имкониятига эга бўладилар. Бу ерда илмий анжуманлар, мактаб ўқувчилари билан учрашувлар, шеърят кечалари ўтказиб туриш мўлжалланган.

ВОСИЛИЙ ШЕЪРИЯТИ ҲАҚИДА

Восилий аждодларининг деярли барчаси илм аҳллари, олим ва шоир ёхуд авлиёлар бўлган. Восилийнинг бобоси томонидан фикҳга оид “Мухтасар”га ёзилган араб тилидаги шарҳ бизгача етиб келган. Восилийнинг отаси Муҳаммад Иброҳим ҳам шоир эди. Шоирлик Восилийнинг қонида бўлса-да, бироқ у шоирлик билан жиддий шуғуллашмаган. У бирор нарсадан илҳомлангандагина кўлига қалам олар, шеър ёзиб, биродарларига ўқиб берар, бир пусхадан кўчириб, ҳадя қилар эди. Марҳаматдаги кўпгина хонадонларда Восилий томонидан ёзилган шеър ёки хаттотлик услуби билан ёзилиб, деворга ёпиштириб қўйиладиган ҳикматли сўзларни кўриш мумкин.

Восилий гоҳ-гоҳ шеър ёзган бўлса ҳам, унинг шеърлари кўпайиб борган. Унинг шеърларида соф муҳаббат, дўстликка садоқат, ҳалол меҳнат мадҳи, тўғри турмуш тарзи тараннум қилишган. Унинг шеърларидан айрим намуналар ушбу рисолада илк бор эълон қилинмоқда.

Ношир ва Восилийнинг авлодлари китобнинг нашр этилишида саховатларини аямаган Марҳамат тумани ҳокими К.Мадраҳимовга, ҳоким муовини А.Холдоровга, “Маънавият ва маърифат” бўлими бошлиғи Ё.Исмоиловга, Марҳамат тумани ва шаҳар “Нуроний” жамғармаси бошлиқлари Р.Худойбердиев ва Б.Хусановга ҳамда олижаноб инсон А.Хусановга ўз миннатдорчиликларини изҳор қиладилар.

*Маҳмуд ҲАСАНИЙ,
тарих фанлари номзоди,
ЎзР ФА Шарқшунослик институти
кўлёзмалар фондунинг мудири*

МУНОЖОТ

Раббано, ё Муфаттиҳ ал-абвоб,
Аҳволи ожизонро дарёб¹.
Нишонадур мўъжизангга ҳамиша,
Ҳидоятинг боиси Умм ал-Китоб².
Бисмиллоҳинг хазонаи ғайбдур,
Аъзудан шаётинда изтироб.
Ҳабибингни муҳаббати жонларга,
Даволовчи табиби ҳозир жавоб.
Кўнгулларга нуру сафо баҳиш этар,
Нубуввати бамисоли Офтоб.
Муҳаббатинг ато айла, Аллоҳим,
Ишқ жомидин бергил бизга майи ноб.
Нафсимизга эғаликни ато қил,
Карам айла бизга доим эҳтисоб³.
"Ал-жуъ"⁴ дегу "таъомуллоҳ" Ҳабибинг,
Банг қилмасин бизни доим хурду хоб⁵.
Яхши ишдан юрагимиз шод бўлсин,
Ёмон ишдан чексин диллар изтироб.
"Ҳубб ул-Ватан"⁶ юракларга жо бўлсин,
Эл ишқини ато айла беҳисоб.
Шиор бўлсин бизга "канзун ла йафна"⁷,
"Хайр ан-носи анфаъухум"⁸ офтоб.
Восилийни мақсудига восил эт,
Савоб ила ўтсин умри, эй Жаноб!

¹ Эй Парвардигор, эй ёшлаган эшикларни очувчи, биз ожизларнинг ҳолига раҳм эт.

² Умм ал-Китоб – китобларнинг онаси, яъни Қуръони карим.

³ Эҳтисоб - ўзининг қилган ишларини кузатиш, ҳисоб-китоб қилиш.

⁴ Оч юра олишлик Аллоҳ бандага берган неъматдур, деган ҳадисга ишора.

⁵ Хурду хоб – еб-ичиш ва ухлаш.

⁶ Ватанни севмоқ, имондандир, ҳадисига ишора.

⁷ Қаноат туганмас хазинадир, ҳадисига ишора.

⁸ Одамларнинг яхлиси одамларга фойда етказадиганройдир, деган ҳадисга ишора.

ОЛАМ САРВАРИ

*Олам сарвари Расули акрам,
Ҳодий раҳбари Расули акрам,
Дунё меҳвари Расули акрам,
Шамсу қамари Расули акрам,
Мақсудим гари¹ Расули акрам.*

*Сизгур Аллоҳнинг севган ҳабиби,
Умнат қалбининг ҳозиқ табиби,
Сўзлашда чевар фасиҳ лабиби²,
Шаръи шарифнинг, эй андалиби³,
Адабпарвари Расули акрам.*

*Сизинг туфайли залолат кетди,
Ислом нуридан жаҳолат кетди,
Малоҳат етди, қабоҳат кетди,
Диёнат келди, шарорат⁴ кетди,
Поклик самари Расули акрам.*

*Сизинг туфайли Қуръон туғилди,
Хаста дилларга дармон туғилди,
Юраклар ичра иймон туғилди,
Не дей, ҳақиқий инсон туғилди,
Қалбим гавҳари Расули акрам.*

¹ Дар - эшик.

² Фасиҳ лабиби - доно сўз устаси.

³ Андалиб - булбул.

⁴ Шарорат - ёмонлик.

*Муҳаббатингиз дилларга жодур,
Бироқ ишимиз хавфу раждур⁵,
Юракдан Сизга кўб илтиждур,
Юзта жон бўлса Сизга бажодур,
Ҳақнинг мазҳари Расули акрам.*

*Катта-кичикка Каъбаи мақсуд,
Кимё назардан етажак беҳбуд⁶,
Сизсиз маъдани саховату жуғ,
Имдоғ тиларман, эй дўсти Маъбуд,
Дўзах сипари Расули акрам.*

*Барча Расулар хотами Сизсиз,
Камолот ичра атамми⁷ Сизсиз,
Покиза уммат ҳамдами Сизсиз,
Ахлоқ бобида кўрками Сизсиз,
Кўнгиш жавҳари Расули акрам.*

*Шафоат учун муҳтож Восилий,
Тополмас асло ривож Восилий,
Дардига излар илож Восилий,
Дилда орзуси маввож⁸ Восилий,
Ташланг назари Расули акрам.*

⁵ Банданинг қўрқинч ва умид остида яшашига ишора.

⁶ Беҳбуд - соғланиш, яхши бўлиш.

⁷ Атамм – мукаммали, етуги.

⁸ Маввож - мавж урувчи.

МАРҲАМАТДУР

Қарйамизни¹, сўрсангиз, файз осор Марҳаматдур,
Гулу гулзорга тўла навбахор Марҳаматдур.

Ҳар томони мевали боғлар ила музаййан²,

Ҳаволари мусаффо, беғубор Марҳаматдур.

Бир томонда Қувасой, бир томонда Каркидон³,

Жилвагардур сувлари, сервиқор Марҳаматдур.

Боши узра Улуғтоғ⁴ булутиларга бош кўйган,

Этагида боғу роғ, соҳибкор Марҳаматдур.

Тарихига бир назар ташласангиз мабодо,

Уч минг йиллик тарихга эгадор Марҳаматдур.

Аввало Фарғонанинг пойтахти⁵ эди у,

Давон дея аталган шахриёр Марҳаматдур.

Давондан сўнг Ирши деб аталди буюк шаҳар,

Енгилмаган ҳеч қачон шаҳсувор Марҳаматдур.

Мингтепа деб ном олиб, вайронага айланган,

Аммо маҳв бўлмаган барқарор Марҳаматдур.

Дуқчи Эшон чиққанда аҳолиси қирилиб,

Неча йиллар эзилган бемадор Марҳаматдур.

Оқ подишо марҳамат қилди дея охири,

Марҳамат деган номга гирифтор Марҳаматдур.

Восилий шу туғилган Ватанингни эъозла,

Вафодорга ҳамиша вафодор Марҳаматдур.

¹ Қарйа - қишлоқ.

² Музаййан - безанган.

³ Марҳаматни ўртага олиб турувчи икки дарё номи.

⁴ Марҳаматнинг юқори қисмида жойлашган Тиёншон тоғларининг энг баланд чўққиси, бу чўққи ичида қадимий ғор жойлашган.

⁵ Тарихий манбаларга қараганда, ҳозирги Марҳамат қадимда Давон, Ирши, Мингтепа номлари билан аталган.

БЎЛДИ-КУ

Ўқутгон илмим мани жонимга ханжар бўлди-ку,
Бу қариб бошимни ханжар бирла янчар бўлди-ку.

Неча йиллар Андижон бирла Бухоро таҳсили,
Жонга оро ўрнига чирмовчи аждар бўлди-ку.

Марҳамат ичра маҳаллам аҳлининг ногонлари,
Заррача қилмай тараҳхум қалби мрамар бўлди-ку.

Ушбу руҳоний Шўролар душмани деб тинмайин,
Хат ёзиб, ифво билан жонимни тирнар бўлди-ку.

Қани урфу одатим, қани бир эркин замон,
Уйларим зиндон бўлиб, умримни ямлар бўлди-ку¹.

Яхшиямки, бир неча яхши киши раҳбар экан,
Ушбу мажруҳ қалбима кибрити аҳмар² бўлди-ку.

Чекма фарёд, Восилий, Аллоҳ мадагкоринг эрур,
Раҳм қилса бир ўзи оламни асрар бўлди-ку.

¹ 1975 йили Восилийни дин тарқатувчи ва ўзгача фикрловчи сифатида уй маҳбуси деб эълон қилинганига ишора.

² Кибрити аҳмар — "фалсафа тоши", қадимги кимёгарларнинг фикрича, мўъжизавий қувватга эга бўлган модда.

ЎЗГАЧА

*Дилбаримнинг менга бул кун илтифоти ўзгача,
Хандаю сўзу ҳаёси ҳам ҳаёти ўзгача.*

*Тушида кўрганми, билмам, банданинг содиқлигин,
Қулф уриб, яшнаб бугун айшу нишоти¹ ўзгача.*

*Оқзидан ширин-шакар сўз дурлари манзум эрур,
Гўйиё девони бирла шўх баёти ўзгача.*

*Ё магар шаккар еган тўтимидур зебо нигор,
Лаблари ёқутининг қангу наботи ўзгача.*

*Шодмон бўл дилбаринг охир сени англабдурур,
Чунки меҳру оқибат ичра саботи ўзгача.*

*Восилийнинг бахтини айланг ҳавас, эй дўстларим,
Чунки бул кун кам билан тўлган ҳаёти ўзгача.*

¹ Нишот - шодлик.

АЙЛАНУР

*Дилбарим, ойдек юзинг кўрмоқ учун Кун айланур,
Сабрини кўлдан бериб, излаб сени тун айланур.*

*Кун тинар, тун дам олар, аммо қарорим йўқ мени,
Ишқ ўти ичра куйиб, бағрим аро хун¹ айланур.*

*Гул юзингни дедиму, жонимга хорлар санчилиб,
Иштиёқинг ўтида жисмимга боқ "нун"² айланур.*

*Юз тамалуқ айласа аёра мехринг сочма сен,
Эҳтиёт бўл ён-верингга нечалаб дун³ айланур.*

*Теграи узра яйрашурлар девпечаклар айланиб,
Соя узра кўрмагайсан неча тархун⁴ айланур.*

*Эй нигорим, севмас эрсанг Восилийни то абад,
Заъфарондек атрофингга ранги сўлғун айланур.*

¹ Хун - қон.

² Нун-арабча "н" ҳарфи, унинг эгилган шаклига ишора қилинмоқда.

³ Дун - пасткаш маъносида.

⁴ Одатда девпечак дарахтларга чирмашиб, уни ўлдиради, тархун эса фойдали ўсимлик бўлиб, ундан ёқимли чанқоқбосди ичимлик тайёрланади.

ИЧКИЛИКНИНГ ЗАРАРИ ҲАҚИДА

*Соғ яшай деган ўзига ҳеч зиённи кўзламас,
Заҳри қотил бирла лиқ тўла "илон"ни кўзламас.*

*Бу "илон" шиша аро ётган фирибгар бир олов,
Бу олов ҳеч кимсага яхши замонни кўзламас.*

*Озу кўп бўлсин, баробар етадур руҳга зиён,
Ақли ёрлар ҳечқачон заҳри аённи кўзламас.*

*Ҳар ютилган қултуми бориб юракни чақадур,
Барчага бирдур "илон", яхши-ёмонни кўзламас.*

*Боқ илонга, ташидин ҳар хил нақшда кўринур,
Ёқтириб қўл урмаки, суду¹ зиённи кўзламас.*

*Восилий, панду насиҳатни асл маъноси шул:
Ичадур ногон киши, амну² амонни кўзламас.*

¹ Суд - фойда.

² Амн - эминлик, тинчлик.

СОДИҚ ДЎСТ ҲАҚИДА¹

*Дўсти содиқ он ки бошағ доимо дар фикри ту,
Бар худаиш карда зарарҳо азбароӣи нафъи ту.*

*Ногаҳон райби замон бар ту фишонағ дарди сар,
Ҳоли худ карда паришон азбароӣи жамъи ту.*

*Инчунин ёри мувофиқ гар биёби, Восилий,
Ҳар чи дорӣ дар раҳаш ийсор кун бо жони ту.*

Таржимаси:

*Дўсти содиқ ул эрур, доим сени фикринггадур,
Ўзига етса зарар ҳам фикри сенинг нафъинггадур.*

*Ногаҳон райби замон еткурса сенга дарди сар²,
Хотири жамъин паришон айлабон қайғунггадур.*

*Бул каби ёри мувофиқ, Восилий, топсанг агар,
Йўлида нисори қилғил ҳар на ким қўлинггадур.*

¹ Бу қитъани Восилий форс-тожик тилида ёзиб, сўнгра ўзбекчага таржима қилган.

² Дарди сар - бош оғриғи.

БОР БЎЛУР

*Ҳар кишининг олам ичра раҳнамоси бор бўлур,
Ҳар касалнинг олам ичра бир давоси бор бўлур.*

*Ҳам давою раҳнамом сенсан ўзинг, қутлуғ нишор,
Бу қулингни ўзга қандай муддаоси бор бўлур?!*

*Бунчалар жабру жафо, нозу фиरोқ қилдинг; десам,
Дейди, зебо аҳлининг кибру ҳавоси бор бўлур.*

*Дилбаро, кибру ҳавони сен баҳона қилмагин,
Сен каби хулқ соҳибин ақли расоси бор бўлур.*

*Дилни тўқ тут сен ила сўзлашди дилдор эҳтимол,
Дўппининг остида шояд бир балоси бор бўлур.*

*Восилий, ёр васлидин узмам умидим ҳеч қачон,
Чунки ҳар бир ибтидонинг интиҳоси бор бўлур.*

ШОЛИ ХИРМОНИГА ХИТОБ

*Бахт ила давлатни айла бизга эҳсон, хирмоним,
Қанча берсақ, шунча кўп бўл, топма нуқсон, хирмоним.*

*Неча ойлардан бери хизматда бўлдиқ сен учун,
Неча йил бўл халқимизга ош ила нон, хирмоним.*

*Дур каби донинг ила тўлдиқ одамлар уйини,
Юртимизда ошу об бўлсин фаровон, хирмоним.*

*Ош агар кўп бўлса қайда ошинолик кўп бўлур,
Шу туфайли дил уйи бўлғай чароғон, хирмоним.*

*Ҳар ўчоғда бўлса "жиз-жиз", уйда "сиз-сиз" кўлаюр,
Юзта "сиз" дан битта "жиз" дур жонга дармон, хирмоним.*

*Шоликор ҳар бир кишига боқди омад, Восилий,
Энди ҳеч бир бўлмағай кўнгилда армон, хирмоним.*

МАРҲАМАТ ПАХТАКОРЛАРИГА

*Не улуғ айёмки, элда тоза жоним шод бутун,
Тоза жоним бирла қанча жонажоним шод бутун.*

*Пахтамик ҳаддан ошиб, кўкларга етди тоғ каби,
Шодлигидин кўпириб, тан ичра қоним шод бутун.*

*Йил бўйи чеккан азият ҳосили бўлди аён,
Ваъдасини дўндириб, қизу жувоним шод бутун.*

*Марҳаматда пахтакорлар бошлади тўй-тантана,
Раҳмат айтиб ҳимматиға бу замоним шод бутун.*

*Қанча кўп бўлса бу пахта шунча тан қувват топар,
Ҳосили мўл пахтадин руҳи равоним шод бутун.*

*Восилий, кенг пахтазор майдону унда жонини,
Элу юрт йўлиға тиккан Андижоним шод бутун.*

ЭТАЙ

*Кунба-кун кибру ҳавони қалб ичига оз этай,
Ҳусну хулқим гулшанини гул ила пардоз этай.*

*Нечалар кибру ҳаво ботқоғига ботган замон,
Мен ўзимни камтаринлик фазлидан мумтоз этай.*

*Қайда бўлса бир мурувватпеша, хулқи соз киши,
Сухбати бирла ўзимни ҳар нафас ҳамроз этай.*

*Хулқи кўркамликдин ўзга бўлмагай олий фазл,
Жон қушини шу фазилат йўлига пешвоз этай.*

*Восилий, ҳеч кўрмадим кибру ҳавонинг нафъини,
Шул сабаб инсон деган хуш сўз сари парвоз этай.*

МУХБИРГА ЖАВОБ¹

*Эй, манга мухбир бўлувчи, ўргатувчи ҳам хазон бўлсин,
Бу қилган тухмати доим ўзига бир чаён бўлсин.*

*Боши оғриқ ўралсин миясига қўймайин чандон,
Бузилсин фикри доим маслаҳатга чун харон бўлсин.*

*Бўлиб шал икки пути юрмасин ҳеч бир фасод йўлга,
Қуриб икки қўли ҳеч ёзмасин ёлгон, гарон бўлсин.*

*Тили гунг бўлсину ҳеч бир гапирмосин хатосига,
Ҳама дардлар ичинда жумла аъзоси талон бўлсин.*

*Манга бир кун қилар нафъ деб хаёл этган бари ҳийла,
Ўралиб ўзига бирдан ҳамиша кўп зиён бўлсин.*

*Анинг найранглари ошкор бўлиб барча халойиққа,
Хижолатдин ҳамиша ранги рўйи заъфарон бўлсин.*

*Ҳамиша кулфату ғам чиркинатлар тўпланиб доим,
Кеча-кундуз маишат ўрнига ўлгунча нон бўлсин.*

*Бўлиб зиндон ўзига нойўриг ёзган сиёҳдони,
Сиёҳи қон бўлиб, тутган қалам тиғи сунон бўлсин.*

*Ғарибу бенавосан, Восилий, узма умидингни,
Адолатни шамоли юрсину душман сомон бўлсин.*

¹ Восилийга тухмат уюштирган мухбир ва унинг ҳамтовоқларига қарата ёзилган шеър.

БЕВАФО ДЎСТЛАРДАН ШИКОЯТ

*Тоза жон қилдим фидо-ю тоза жонни топмадим,
Тоза жони жонга пайванд жонажонни топмадим.*

*Неча йўлдошимга сочдим меҳрибонлик нуруни,
Меҳрини сочқучи аммо меҳрибонни топмадим.*

*Ташналаб дўстлар учун бўлдим зилол оби равон,
Ташналаб бўлдим, бироқ оби равонни топмадим.*

*Ангижонда юрдим-у анда жон қилдим фидо,
Жон фидо қилгучи, аммо анда жонни топмадим.*

*Неча дўсту ёрга бўлдим доимо ширин забон,
Қанчалар юрдим, вале ширин забонни топмадим.*

*Восилий, неча ҳасуд¹ қилди манга қаттиқ ҳужум,
Тўғрилиқдин мен бироқ ҳеч бир зиённи топмадим.*

¹ Ҳасуд - ҳасадчи.

ШОЛИМИЗ

*Бир улуф денгиз мисол бўлди намоён шолимиз,
Ваъдаи ҳосил била жонларга дармон шолимиз.*

*Яхши бўлган эрди ҳосил шолидан ўтган йили,
Бу йил ўтган йилгидан ҳам яхши чандон шолимиз.*

*Шоликорлар шолизорга боқишиб шодон бари,
Яхши ҳосилдан дарак бермоқда хандон шолимиз.*

*Кўрмаги меҳнат ила бўлди бари ҳар ёнга даф,
Яйрашиб, кўм-кўк бўлиб ўсмоқда шодон шолимиз.*

*Сувлари сероб бу йил, ичса мириқиб жонидан,
Етилур ҳар донаси гўёки дандон¹ шолимиз.*

*Восилий, бу йил режа юздан ўтар, қайратга мин,
Халқ учун бир тухфа бўлсин роҳатижон шолимиз.*

¹Дандон - тиш каби маъносида.

НОН ВА МЕҲНАТ МАДҲИ

*Одамизода – олами имкон,
Зарур нарсаси анга эрур нон.*

*Одамийни тириклиги нондур,
Нон топишда бўлгон одам хондур.*

*Фахр эмас танга билан тилла,
Нон бермаса недур, ани ўйла.*

*Нон ўрнини тилла асло босмас,
Нон агар бўлмаса - одам бўлмас.*

*Зар ғами нон қилур, на нон ғами зар,
Зарга нон берса, хуш бўлур гузар¹.*

*Нон кўплиги берур шавкати шоҳ,
Кимда нон кўп бўлса яримта кулоҳ.*

*Ҳар киши нони йўқ от тиласа,
Масалидур тошдан ҳаёт тиласа.*

¹ Гузар - тириклик, ҳаётнинг ўтиши.

*Шул сабаб ўтса ҳам қанча йил,
Ишдаман, чунки нон ҳаёти дил.*

*Бу йил ҳам агарчи мен қари,
Белимни боғладим шоли сари.*

*Ёши йил олтмишу² сутук³ олтмиш,
Меҳнат қилишдан йўқ манга қўрқиш.*

*Сув сероб бўлиб, олса шоли бош,
Марҳамат халқига кўпаюр ош.*

*Пахта яхши бўлса кўпаюр нон,
Шоли яхши бўлса бу қуввати жон.*

*Ошинога ош берсанг жондур,
Дастурхонга иззату кўрк нондур.*

*Восилий, ишда бўлу ғайрат қил,
Доимо ошда бўлу роҳат қил.*

² 1960 йил назарда тутилмоқда.

³ Шоли экиш учун олинган ер 60 сотих экани айтилмоқда.

НУКТАДОННИ ХОҲЛАМАС

*Ақли паст ногон ақли нуктадонни хоҳламас,
Илми уммонларга тенг бўлган довонни хоҳламас.*

*Ўзига ўхшаш эшак таъбли одамни излагай,
Икки эшак қўшилиб, гавҳарфишонни¹ хоҳламас.*

*Интилури ботқоқ ичинда қуртлаган сувлар томон,
Жону руҳини қуввати оби равонни хоҳламас.*

*Ўлтиролмас танг бўлиб олим кишининг олдида,
Қулоғига дур қуяр ширин забонни хоҳламас.*

*Озгина илми била бу хар² мисол ногонга боқ,
Рашик ила ўздан баланд илми жаҳонни хоҳламас.*

*Арзимас илми бору ўзни буюк олим санаб,
Илму донишда қуёшдек нурга конни хоҳламас.*

*Восилий, ногонга ҳам пандинг дариғ тутма мудом,
Чунки чин олим бировга ҳеч зиённи хоҳламас.*

¹ Гавҳарфишон - сўз дурларини сочувчи маъносидда.

² Хар - эшак.

БЎЛМАСА

*Юз гўзал бўлса нафи бўлмас ҳаёси бўлмаса,
Юз табибдан фойда йўқ яхши давоси бўлмаса.*

*Сочлари сунбул, тиши дурдан етарми роҳате,
Дилни тортар хандаи оҳанрабоси бўлмаса.*

*Ҳар йигитни дема сен йигит анинг атворида,
Ҳар нафас эли учун жоннинг фидоси бўлмаса.*

*Гар севилмоқ истасанг ўхша Қуёшга доимо,
Ким севар Офтобни оламга зиёси бўлмаса?*

*Восилий жонини бахш этгай элига ҳар нафас,
Сен ани одам дема элнинг гадоси бўлмаса.*

ЗОР БЎЛМАНГ ЎЗГАГА

*Ишда айёрлик ила хор бўлманг ўзгага,
Кўз тикиб овқат учун зор бўлманг ўзгага.*

*Ўзга сизга ҳеч мурувват қилмаса аччиғланиб,
Қалбига музлар солиб, қор бўлманг ўзгага.*

*Юз ёмонлик қилса ҳам минг яхшилик ошкор қилинг,
Кийна сақлаб дил аро тор бўлманг ўзгага.*

*Айб агар қилса биров панду насиҳат айлангиз,
Лаҳзада юз ўтириб, дор бўлманг ўзгага.*

*Қингир ишда ҳеч кишига бўлмангиз асло шерик,
Ёлғон ишда ҳечқачон ёр бўлманг ўзгага.*

*Восилий сўз дурини тизди, ани маҳкам тутинг,
Туну кун меҳнат ила бор¹ бўлманг ўзгага.*

¹ Бор - юк.

ЖИГАРБАНДДУР КЕЛИН

*Жону танга дармону руҳга асал-қанддуур келин,
Йўқ, асал-қандинг надуур, аслида фарзанддуур келин.*

*Аввали меҳмон эса энди хона аъзосидуур,
Аввали ёт эрса энди нақ жигарбанддуур келин.*

*Соз келин қайнота бирла қайнона кўнглин олуур,
Ногаҳон бўлса касал ғам ичра дардманддуур келин.*

*Қайнотаю қайнона ўз қизидек кўрса уни,
Хизматида белни боғлаб доимо банддуур келин.*

*Қайнонани, онамас, деб айлама асло гумон,
Қайнона нақ онадегу анга дилбанддуур келин.*

*Оила ичра яқину ҳам улуғлик бобига,
Қайнона бўлса мисли Бухоро чун Самарқанддуур келин.*

*Восилий ёзди келинлар ҳаққига бу шеърини,
Сол қулоғинг, бу насиҳат бирла ҳам панддуур келин.*

ОЛАМ ОБОДИМ КЕЛИБ

*Шодлигим осмона етди сарви озодим келиб,
Кимсасиз вайрона кўнгул ичра ободим келиб.*

*Ёй киби хам бўлган эрди тўғри қаддим ҳам ила,
Тўғрилиқ бунёд қилди қадди шамшодим келиб.*

*Одамийлик бобига етдим камолга ончунон,
Меҳрибонлик бобига ул хатти иршодим¹ келиб.*

*Яккаликнинг ваҳмидан жоним паришон эрди кўп,
Жон яна дармонга етди жонга имдодим² келиб.*

*Толеш, ҳижрон ҳамин солма мани рўзгорима,
Йўқса оламни бузар фарёд ила додим келиб.*

*Восилӣ, ҳамдан гапирма чун паризод сен билан,
Сен бутун шоҳи жаҳонсан олам ободим келиб.*

¹ Хатти иршод - тўғри йўлга солувчи хат.

² Имдод - мадад.

МАРҲАМАТГА ЭЛЕКТР КЕЛГАНИ МУНОСАБАТИ ИЛА АЙТИЛГАН ШЕЪР

*Жонга роҳат, танга гармон электр,
Ишларингга ҳамма ҳайрон, электр.*

*Бир ишорат қилса сенга қари-ёш,
Қувадурсан тунни ҳар ён, электр.*

*Пориллатиб лампочкани ёндирсанг;
Обод бўлур ҳар хонадон, электр.*

*Чолу кампир кўзларига мададсан,
Ёруғликда яшар шодон, электр.*

*Ёғ лампадан диллар тору уй хира,
Бўлди бугун кўп чароғон, электр.*

*Оғир эди тунда юрмоқ кўчадан,
Энди эса кундузсимон, электр.*

*Сен туфайли обод бўлуб Марҳамат,
Яшар халқи кўп фаровон, электр.*

*Шаҳар бўлур энди бизни қишлоқ ҳам,
Ёниб турсанг доим омон, электр.*

*Эй Восилӣ, кўз ойнакни ташилагин,
Келди кўзга нуру гармон электр.*

МАРҲАМАТДА ОБЖУВОЗ ҚУРИЛИШИ МУНОСАБАТИ ИЛА АЙТИЛГАН ШЕЪР

*Марҳаматда бўлди пайдо, дўсту ёрон, обжувоз,
Бошимиз кўқларга етди, муждаи жон¹ обжувоз.*

*Не учунким шоли эксак обжувози йўқ эди,
Энди гуруч айламоққа бўлди осон обжувоз.*

*Обжувозким, ота-бобо кўрмаган умрида ҳеч,
Кўрганيدا қолгай эрди лолу ҳайрон обжувоз.*

*Не учунким суви йўқ, анҳори йўқдур остида,
Суви анҳорсиз юродур тезу чаққон обжувоз.*

*Сувиғи првода бўлса, емиши тўқдур ани,
Жон дея қилгай қабул ҳар неки фармон обжувоз.*

*Тўртта сопи тўртта келга бошин ургай мудом,
Қанча шоли бўлса оқлаб ташлагай жон обжувоз.*

*Энди чопиб юрмайимиз ўзга қишлоқлар сари,
Ўзимизда бўлди пайдо жонга дармон обжувоз.*

*Восилий, шоли эку ғам тортма оқлаш важҳидин,
Марҳаматда мунтазирдур сенга ҳар он обжувоз.*

¹ Муждан жон - жонга хушхабар етказувчи.

КЕТМОНИМ

Барча одам обрўйисан, жонажоним, кетмоним,
Барчага ризқ етқизувчи ризққа коним кетмоним.
Олам аҳлин шавкати, хурсандчилик омогаси,
Уй-у жойларни қурувчи қаҳромоним кетмоним
Боғу роғу чўл ичи сен бирла гуллаб яшнагай,
Ҳам ариқ ичра оқар оби равоним кетмоним.
Дунёда қанча ҳунар бўлса топар сендан шараф,
Сен билангур жону жондор ризқи, жоним, кетмоним.
Эл аро деҳқончилик асбоблари кўпгур вале,
Сенсиз иш битмас бироқ қағри аёним кетмоним.
Гар киши ғайрат ила берса сенга икки қўлин,
Эл ичига ном қозонгай, меҳрибоним кетмоним.
Ҳар киши сени тутар бўлса кетар манманлиги,
Ҳамма иллатларни даф айлар омоним кетмоним.
Асли отинг "кеткан" у ҳозирда дерлар кетмон
Қўл узатгим айлагин соз хонадоним кетмоним.
Қўлда туғма ризқ бериб, ифлос тамаъдин қутқариб,
Доимо айлар муҳайё тоза ноним кетмоним.
Кўрмадим ёрдамчи сендек, беғараз бир ошино,
Топганини озми-кўп бергай равоним кетмоним
Дунёда қанча амал бўлса тугар бари амал,
Сенга бўлган ҳур амалгур жовидоним кетмоним.
Фахр этарман кетмоним бирла топиб ризқи ҳалол,
Восилий, тушмас қўлимдан жонажоним кетмоним.

ЎЗ УЙИМ¹

Ўз уйимдур олам ичра жонга дафъи диққатим,
Ҳар қачон дилхаста бўлсам етқизур юз роҳатим.

Бормасам ҳар хил зиёфатга манга йўқдур зарар,
Келмаса бемаъни одамлар уйимга нузҳатим².

Фаҳри Розий, қозию Мирқоту Мисбоҳим яна,
Бегулу Саъдий-у Жомий³ бирла доим суҳбатим.

Қоғозимни сафҳаси гул сафҳасидин яхшироқ,
Анда очилган маъноний ҳеч бўлмас мусқатим⁴.

Қўлима олган қалам раққосалардин хўб манга,
Дил на хилни хоҳласа ёзгай ғаму ҳам ҳасратим.

Маҳваши зебо хатим узра қўйилган нуқталар,
Ҳар бири бергай манга маҳбуби холи лаззатим.

Тансиҳатлиқ, офият, тинчлик билан бўлсам агар,
Ўтмаса умрим яна бекорга шулгур давлатим.

Ёру ошно, злу юрт бўлса саломат, Восилий,
Шул эрур манга жаҳонда ошу нону шарбатим.

¹ Восилий ўз ижодхонаси бўлган ҳужрасида ишлашни жуда яхши кўрар эди.

² Нузҳатим - роҳатим маъносида.

³ Бу ерда Шарқ оламида машҳур бўлган муаллифлар ва уларнинг асарлари назарда тутилмоқда.

⁴ Бу ерда йўқ бўлмаслик назарда тутилмоқда.

ҲАРБИЙДАГИ ЎФИЛГА МАКТУБ

*Хур йиғит эли учун хур жонини қурбон қилур,
Жони бирла юртининг дарди учун дармон қилур.*

*Ногаҳон чанг солса душман тўдаси юрт бағрига,
Шер каби даҳшат солиб ҳар бирини гумдон қилур.*

*Армия зўр санъату санъатни билмоқ катта иш,
Чин йиғит ғайрат қилиб, санъатга ўзни қон қилур.*

*Сабру тоқатли йиғит мақсад сари етгай мудом,
Янгиликлар бирла доим элини шодон қилур.*

*Қайда бўлса ўйлагай элу ватанни доимо,
Қўлда милтиғи ила бургут мисол жавлон қилур.*

*Қўрқоқ одам қўлидан келмас асл марднинг иши,
Элу юрту, ота-она юрагини қон қилур.*

*Восилийнинг пандини тингла, ўғил, мардона бўл,
Ота пандин олмаган эр бир умр армон қилур.*

ОНАГА ТАСАЛЛИНОМА

*Ҳарбийга кетган ўғил келгай омонда, ҳам ема,
Хизмати ўтмоқда соз тинчлик замонда, ҳам ема.*

*Ҳар йиғилга қирқ хунар озгур мақолин элагин,
Қирқ хунар олсин ўғил ушбу жаҳонда, ҳам ема.*

*Ёш йиғиллар отишу ётишни билса бу фазл,
Бошимизга тушса иш турмас ниҳонда, ҳам ема.*

*Икки йил ўтар кетар қошинга келгай тўлишиб,
Барча соғинчлар яна кетгай шу онда, ҳам ема.*

*Ўғлимиз ерга қаратмас шер каби қалби билан,
Марди майдонлик кўпиргай тоза қонда, ҳам ема.*

*Восилийнинг пандини маҳкам тутар ўғлинг мудом,
Кайтажак олдинга шавкат бирла шонда, ҳам ема.*

НОДОНГА УЛФАТ БЎЛМАГИН

*Эй кўнгул, жонинг ая, ногонга улфат бўлмагин,
Хар масалик фикри йўқ ҳайвонга улфат бўлмагин.*

*Туну кун фикру ўйи ичмоқ, емоқни қасдида,
Дов-дарахт бағридаги кирмонга¹ улфат бўлмагин.*

*Чун ҳалол меҳнат қилиб, ҳиссанини кўшган бўлмасанг,
Ўзгалар олдидаги ширмонга улфат бўлмагин.*

*Ҳийла бирла баъзи кас² ногонга солгай ўзини,
Қоч нари ондин яна армонга улфат бўлмагин.*

*Ишда йўғу ошда борлар сонига кирма яна,
Бўлмасанг мошоғида хирмонга улфат бўлмагин.*

*Восилий ногон ила улфат бўлиб тортди азоб,
Сенга дилдан айтадур, ногонга улфат бўлмагин.*

¹ Кирмон - қурт.

² Кас - киши.

ЭЙ КҮНГУЛ

*Дилда шодлик барқ урар ёрим салом қилди манга,
Қолмагай юк ерда чун норим¹ салом қилди манга.*

*Энди хуррамлик ҳукм сургай ҳаётим борида,
Шодлигимни янгратур торим² салом қилди манга.*

*Манга билдирди салом бирла юракни майлини,
Иzzатим, қадрим, шарафворим салом қилди манга.*

*Майлини билмай терак япроғидек ларзон эдим,
Давлатим, мулким, йўғу борим салом қилди манга.*

*Ишқининг ўти ила титратма³ дан титрар эдим,
Иссиғим паст этгувчи қорим салом қилди манга.*

*Восилий бемор киби заъфи юракдин хор эдим,
Барча иллат кетди чун дорим⁴ салом қилди манга.*

¹ “Қаторда норинг бўлса, юкинг ерда қолмагай” мақолига ишора.

² Тор - чолғу асбоби.

³ Титратма — иситма, безгак.

⁴ Дори-дармон маъносида.

ЭЙ ҚИЗИЛ ГУЛ

*Эй қизил гул, жонга роҳатсен ажойиб бўй ила,
Доғи кўнглимни очарсен чун чиройли рўй¹ ила.*

*Қирмизак олма киби боқсам ёноғини та қачон,
Бир муносиб сўз тополмай шошадурмен ўй ила.*

*Мен чиройинг қаршисига лолу хомушман мудом,
Булбул эрса қичқиродур ҳеч уёлмай куй ила.*

*Ол юзингда шунчалар ору ҳаё кўпки, э-воҳ,
Тонгда чун боқсам қизариб турадурсен хўй² ила.*

*Бу юроким қаъридин мен онт ичармен, тоза гул,
Бахтиёрлик топмағайсен мандин ўзга шуй³ ила.*

*Ўзгалар келса сани олдинга молу кўй олиб,
Восилий келгай юракин тухфа айлаб тўй ила.*

¹ Рўй - юз.

² Хўй - тер.

³ Шуй - куёв.

АЙЛАМАС

*Дилбарим кулбам аро ҳеч бир фароғат айламас,
Кўз ёшимда чўмилиб андак шафоат айламас.*

*Ақлу ҳуш учди бошимдин эл аро Мажнун киби,
Сенга бор кўнглум, дея ҳеч бир ишорат айламас.*

*Ҳар қозон ичра неки бўлса чиқар чўмич аро,
Бу тилим ёрдин бўлак орзу ривоят айламас.*

*Мен дедим, раҳм этмасанг ўзни ҳалок этиум, нетай,
Ул деди, чин ишқи бор бундай жинойт айламас.*

*Кўз ёшимни айласам дарё санга борму асар,
Дейди, кўз ёшинг манга асло сироят¹ айламас.*

*Восилий, ёр куйида сабру қаноат пеша қил,
Чунки чин ошиқни ҳижрон, қайғу форат² айламас.*

¹ Сироят - таъсир.

² Форат - талаш.

НЕ ПАРВОСИ БОР

Дилбаримнинг манга на севги ва на парвоси бор,
Ё мани ёмон деган не сўз-у, не даъвоси бор.

Кўрса кўрмасга олур, бу қандайин жабру жафо,
Войки, мендек кимни бошида қийин савдоси бор.

Чехраи зардим¹ кўруб заъфар² хижолат ичрагур,
Ўйламас ул гул вале бу сирни не маъноси бор.

Мен хазон фаслидаги баргдек тўкилдим сарғариб,
Қўрқмагаймен мен бироқ дилни дами Исоси³ бор.

Эмди шул ҳолатга етдимки аёғига ётиб,
Айтамен, мундин фузун⁴ қандоқ яна "савдо" си бор.

Восилий, гулга қара, бордир тикони бағрида,
Гулга етмоқ истасанг сабр этки, кўп қаввоси бор.

¹ Чехраи зард - сариқ юз.

² Заъфар - сариқ рангли ўсимлик номи.

³ Дами Исо - Исонинг нафаси, Исо ўз нафаси билан ўликларни тирилтирганига ишора.

⁴ Фузун - кўп.

ИЗЗАТ ҚИЛИНГ

*Эй ўғил-қиз, ҳар дам ўзгин каттани иззат қилинг,
Белни боғлангу аларга жон ила хизмат қилинг.*

*Кўрсангиз ўздан кичикларни силанг бошин мудом,
Раҳму шафқатни шиор айлаб ани ҳурмат қилинг.*

*Каттага иззат, кичикка ҳурмат олий хулқ эрур,
Шул ажойиб хулқ ила сиз барчага диққат қилинг.*

*Катта келса ошга-ю, кичикиналар ишга деган,
Халқимизнинг нақлини маҳкам тутинг, ғайрат қилинг.*

*Эл ишидин қочмангиз, фарзандларим, ҳар субҳу шом¹,
Балки куч-қувват ила эл-юрт учун меҳнат қилинг.*

*Восилий ҳар дам кутар сиздан чиройли феълу хулқ,
Кексаларни кўнглини олмоқ учун суръат қилинг.*

¹ Субҳу шом - эрта-ю кеч.

БИР ҒАЗАЛ КЕЛДИ

*Кеча Мажнун киби ётсам тилимга бир ғазал келди,
Ки мажнунлик менинг бошимга тақдир азал келди.*

*Нечун ушшоқ эли ичра мунингдек чекадурсен оҳ,
Тур, эй ошиқ, бугун васлига восиллик¹ маҳал келди.*

*Чиқиб гулзордаги гулар юзини ёрга ўхшатма,
Ки гуларнинг баридин ёр юзи минг бор гўзал келди.*

*Фиёну нола тарк айла бугун, эй ошиғи маъюс,
Фиёнинг эшитиб ёринг раҳм айлаб жадал келди.*

*Баҳор айёмидек бул кун яшарди Восилий қалби,
Ки ёрнинг бир ширин кулгуси қамларга бадал келди.*

¹ Восиллик - етишиш.

ДЕМА ОНИ УСТА БЎЛУР

*Кимнинг сўзи фузун¹ бўлса, дема они уста бўлур,
Лақма одам бамисоли мағизи йўқ писта бўлур.*

*Рангдор кийим кийса киши дема они чин кишигур,
Илонга боқ ичи заҳар, таши рангдор туста бўлур.*

*Тажрибасиз бўлса киши кулма ани мазаҳ қилиб,
Олимлар ҳам дафъатанмас, олимлиги аста бўлур.*

*Нийяти пок бўлса киши созлигига нишона шу,
Нияти бад кишиларнинг бахти доим баста² бўлур.*

*Эй Восилий, дунё аро ростлик йўлин тутгил мудом,
Чунки ҳама бахту иқбол, иззу³ шараф ростда бўлур.*

¹ Фузун - кўп.

² Баста - бовланган, берк.

³ Изз - иззат.

МЕҲМОНДА БОР

*Кўп ажиб хислат, фазилат, эй ўғул, меҳмонда бор,
Оч кучоқ меҳмон учун сен ҳар на ким имконда бор.*

*Хушчиройлик шевасин маҳкам тутунг, фарзандларим,
Баққовоқлик шевасин айтсам агар шайтонда бор.*

*Хонадонга келса меҳмон жонига дармон бўлинг,
Сизга маълум неча хислат дорюю дармонда бор.*

*Хушсуханлик лозим ўлгай ҳар қаю инсон учун,
Бўлмасин сизда кўполлик, чунки бу ҳайвонда бор.*

*Восилий, меҳмон учун бўлгил саховатпеша сен,
Чунки бу хислат ҳақиқий тоза руҳ инсонда бор.*

ДОИМ САЛОМАТДУР

*Жаҳонда парҳези бўлган киши доим саломатдур,
Кўринган нарсани оқзи аро тикмоқ маломатдур.*

*Сани доим саломат бўлса деб ўйлар шифокорлар,
Ема деса, есанг; ичма деса, ичсанг, хиёнатдур.*

*Тишини асрагил қаттиқ емишдан кўп зиён дур бу,
Дуру гавҳар каби тишлар кишига бир амонатдур.*

*Ўзингни асрагил ёшлик овонига¹ бўлай деб соғ,
Қаршанда касал бўлмай, ҳаётингда фароғатдур.*

*Кишининг меъдаси қолмаски анга тинмайин тиксанг,
Зулукдан ибрат ол қонни сўрар охир ҳалокатдур.*

*Қулоқ сол, Восилий, доим емишинг ўртача бўлсун,
Иши "хайр ал-умур"²нинг егани доим саодатдур.*

¹ Овон - пайт.

² Бу ерда "хайр ал-умур авсатуҳа" (ишларнинг яхшиси ўртача бўлганидир) ҳадисига ишора қилинмоқда.

ИҒВОГАР

*Пичоғи йўқ қўлида, аммо сўяр иғвогар,
Бошни ҳар хил балага доим қўяр иғвогар.*

*Салом қилсанг кўрқди деб, боши етар фалакка,
Саломингни аясанг кўзинг ўяр иғвогар.*

*Шодлигингни кўрганда кечалари ухлამас,
Рашк ўтида ловиллаб ёниб куяр иғвогар.*

*Ўзи каби бир неча ҳаромхўрни йиғволиб,
Ғийбат билан эл ризқин доим қияр иғвогар.*

*Эй Восилий, ғам чекма, умри қисқа иғвонинг
Иғво билан ўзини ўзи сўяр иғвогар.*

КЕЛМАДИ ДИЛБАР ҚОШИМГА

*Келмади дилбар қошимга тарки одатлар қилиб,
Ҳеч канора¹ йўқ ёшимга ғам сироятлар² қилиб.*

*Кўзларимдан уйқуни олғони етмай, войким,
Устша устак ҳушимни олди ғоратлар қилиб.*

*Нега дил бердим санга, нечун муҳаббат боғладим,
Юрган эрдимку жаҳон ичра фароғатлар қилиб.*

*Чўнг олов гўёки найзор³ ичра чанг солган киби,
Кўнглим ичра бир олов солдинг қиёматлар қилиб.*

*Дилбарим, боқ ошиғинга уйқуда кўргач сени,
Тушини сувга этиб ётмиш ривоятлар қилиб.*

*Восилийни даргоҳингдин қувламоқ осон эмас,
Остонанингдин кетмагай қулдек итоатлар қилиб.*

¹ Канора - чегара.

² Сироят - таъсир.

³ Найзор - қамишзор.

ЙИҒЛАДИМ

*Бир ноҳақ шъво ўқидин кечаси қон йиғладим,
Кўзларим ашқин¹ туполмай, кўп паришон йиғладим.*

*Не учун шъочилар кирмас заминнинг қатърига,
Юз туман дарду алам бағрида гирён йиғладим.*

*Яйрашимдан қамга тушган фитначи беорлар,
Мен киби чексун алам деб абри найсон² йиғладим.*

*Эй, мурувватпеша толеъ, оч жамолнинг мен учун,
Сени деб бул кун умид ичра дучандон³ йиғладим.*

*Восилий, ногоҳ кўзим тушгач шеърим девонига,
Шодлигимдан ёш туполмай анбарафшон йиғладим.*

¹ Ашқ - кўз ёши.

² Абри найсон - энг кўп ёгин ёвадиган апрел булути.

³ Дучандон - икки марта кўп маъносида.

ТОПОЛМАМ

*Оламларни қидириб сендек пари тополмам,
Бўстонларни қидириб хуш самари¹ тополмам.*

*Жамолингни Қуёшга ўхшатмайин қанчалар,
Аммо юзини та ўхшаш бир асари тополмам.*

*Дунёда кўп дейдилар қанча қамар сиймолар²,
Сендан ўзга дунёда бир қамари тополмам.*

*Назарингдан танимга роҳат тушар ҳар лаҳза,
Ўзгалардан бундайин хуш назари тополмам.*

*Восилий, бахтиёрман бу жодуи ишқ бирла,
Ўзимни ёр олдиган бир дам нари тополмам.*

¹ Самар - мева.

² Қамар сиймо - ой юзли.

ДЕВОНАНИНГ ЎЗИДУР

*Маст одамни, маст дема, девонанинг ўзидур,
Майу шароб гардида парвонанинг ўзидур.*

*Шароб ичмаган эрни денгизга қиёс қилсанг,
Оппоқ садаф ичига дурдонанинг ўзидур.*

*Қизил юзли ток қизин¹ тузоғига илинган,
Ёниб турган оловга равонанинг ўзидур.*

*Ичмоқ билан ўзини шоду хандон айлаган,
Оқибатда иллатдан гирёнанинг ўзидур.*

*Аввалида шаробдан хурсандчилик ёр бўлар,
Охирида қайғуга ҳамxonанинг ўзидур.*

*Эй Восилий, ароқдан хуррамликни қидирма,
Ялтираган идиши ғамxonанинг ўзидур.*

¹ Ток қизи - узумдан қилинган шароб.

БУНДАЙ БАХИЛ ЖОНДАН ҚОЧИНГ

*Гар киши бўлса бахил , бундай бахил жондан қочинг,
Бу касалик қонга синтади,бу бузуқ қондан қочинг.*

*Ўтса ҳам минг йил вале ҳеч тарбият топмас бахил,
Қуш каби домга тушмай, ташлаган дондан қочинг.*

*О, бахилнинг нияти бўлмай ҳамиша кўп ёмон,
Келса бир ёндан бахил, сиз тезда бир ёндан қочинг.*

*Парча нонни олдингизга қўйгиси келмас бахил,
Қўйса ҳам қўйгай яраз бирла, ўшал нондан қочинг.*

*Сиз "бахил бағри кўкармас" нақлини дилга тутиб,
Бошингиздан сочса ҳам қон, бу яриб қондан қочинг.*

*Инсоф аҳли қочмаган гар келса меҳмон уйига,
Борди-ю бўлса бахил меҳмон, бу меҳмондан қочинг.*

*Бир бахилдан Восилий ғамлар ютиб, бағри кабоб,
Айтадур доим бахил ин қурган ошёнган қочинг.*

ТАРЖИМОН

*Танда сихҳат васфига юзлардаги қон таржимон,
Дилда иллат бўлса ногоҳ ранги сомон таржимон.*

*Қалб ичига неси бордир, ўйласанг, ташла нигоҳ,
Қалб учун дил ойнаси – чашми нурафшон¹ таржимон.*

*Ҳар одамдан яхшиликни хислатини изласанг,
Яхшилик бобига қилган хайру эҳсон таржимон.*

*Сен Қуёшни васф этиб, камситма Ойнинг юзини
Ой нушининг қадрига тунда зимистон таржимон*

*Унга боқиб, оқ экан, на соз, дея қилма ҳукм,
Созлишга тандир ичра нони хандон таржимон.*

*Олам ичра неки бўлса сўзлагай ўз ҳолатин,
Ҳаммаси ўз-ўзига ошқору пинҳон таржимон.*

*Ўзга миллат келса гар олдинга, тилни билмасанг,
Восилийдир жон ила танинга дармон таржимон²*

¹ Чашми нурафшон - нур сочувчи кўз.

² Восилий бу ерда ўзининг араб, форс, тожик ва турк тилларини билишига ишора қилмоқда.

ТОРРОҚ ҚИЛУР

*Нокас одам эл учун тор қалбини торроқ қилур,
Таъма бирла барчадин ўз қадрини хорроқ қилур.*

*Қайтмагай ҳеч вақт ҳаромдин қанча танбиҳ еса ҳам,
Нафсини йўқ айламоқни ўрнига борроқ қилур.*

*Тоза инсонлар сўзига айламас ҳеч зътибор,
Бевафо дўстларга тун-кун ўзини ёрроқ қилур.*

*Хушсуханлик йўлига қўймас қадам, бағри қаро,
Қор сўзини барча одам юзига қорроқ қилур.*

*Кимни кўнгида саховат бўлмаса, эй Восилий,
Очлигини кўзини эл молига зорроқ қилур.*

ДИЛНИ МАҲҚАМ ТУТ

*Агар мақсад сари етмоқ тиларсан дилни маҳқам тут
Хафа бўлмай десанг дунё аро, кел, тилни маҳқам тут.*

*Жаҳонда айрилиб қолмай десанг ғамлар аро ёлғиз,
Ҳама ишда, ҳама ҳолда, ҳама вақт элни маҳқам тут.*

*Азизу мўътабар бўлмоқ дилингда очса орзуни,
Элу юрт хизматидан қочма асло, белни маҳқам тут.*

*Одамни қил десанг арқон шу қилдан боқ на куч толга
Узилмай кўп яшай десанг; шошил, шу қилни маҳқам тут.*

*Элингда яхши инсонлар чўзар доим қўлин сенга,
Агар яхши бўлай десанг, чўзилган қўлни маҳқам тут.*

*Қўлингни қайга чўзсанг ҳам етар, эй Восилий, доим,
Чекилма мақсадинг йўли аро кўнгилни маҳқам тут.*

МУНОЖОТ БА ДАРГОҲИ ҚОЗИЙ АЛ-ҲОЖОТ

(Ҳождатларни раво қилувчи Аллоҳ даргоҳига муножот)

*Худовандо, қаршонда бу кўнгилни мусаффо қил,
Ғаму андуҳ била мажруҳ юрагимга мудово¹ қил,
Агарчи яхши эрмасман, қулингман, лаҳза парво қил,
Муҳаббат жомидин тутгил, ўлик қалбимни ихё² қил,
Ҳузуринга боруримда хижолатдин мубарро³ қил.*

*Кеча-кундуз бу умримни ёмон йўларда ўтказдим,
Асири нафси бад бўлиб, зиён йўларда ўтказдим,
Юрай деб яхши йўларда, гумон йўларда ўтказдим,
Туну кун нам ила кулфат нишон йўларда ўтказдим,
Ёмон йўларни йўқ айлаб, сара йўлар муҳайё қил.*

*Ўтубдур ёшлик айёмим ҳамиша дарсни фикрида,
Ки андин сўнг ёмонларнинг ҳужуми тарсни⁴ фикрида,
Мусофирлик, озиқ-авқоту малбасни⁵ фикрида,
Азиз умрим ўтиб барбод бўлди ҳар касни фикрида,
Очиб раҳмат эшигин яхши ишларни барпо қил.*

¹ Мудово қилмоқ - даволамоқ.

² Ихё қилмоқ - тирилтирмоқ.

³ Мубарро - қутқармоқ.

⁴ Тарс - қўрқув.

⁵ Малбас - кийим-кечак.

Умидим энди сандиндур, аюр дунёда ишлардин,
Бўлай ихлос ила, чекмай алам, уқбода⁶ ишлардин,
Солиб дилга муҳаббат мавжини дарёда ишлардин,
Муҳаббат бобида доим бўлай авлода ишлардин,
Бу ғафлатда қолур дилни ўзинг ёдинда доно қил.

Қачон етса ўлар вақтим валиллоҳларни ҳозир қил,
Осон чиқсун мани жоним азизуллоҳларни ҳозир қил,
Ҳама арвоҳ ила бирга расулуллоҳларни ҳозир қил,
Чиқар вақтида жонимга сафиюллоҳларни ҳозир қил,
Ахир вақтда тилимни номи покинг бирла гўё қил.

Худовандо, ўлар вақтда жойимни поку соз этгил,
Таҳорат бирла жон чиқсун, мани соҳиб ниёз этгил,
Ўқуб "Ёсин" тилимни тавҳидинга имтиёз этгил,
Раҳимсан, Биру Боримсан, дари раҳматни⁷ боз этгил,
Худовандо, ҳамиша сураи "Ёсин" ни ҳамро(ҳ) қил.

Муюссар қил валийларни бу жисмим ювмоқ онига,
Гуноҳлар қолмасин зарра таним ошкор-ниҳонида,
Яна ботин ила зоҳир туриб Ҳақнинг нишонига,
Тану жоним гунаҳлардин қутулсин бу овонида,
Ювилган ҳамма банданини гуноҳлардин мусаффо қил.

⁶ Уқбо - у дунё, охират.

⁷ Дари раҳмат - раҳмат эшиги.

Ювибон оқ кафан ичра ўролса бу жисми бежоним,
Умидим шул, ўролса раҳматинга бу мани жоним,
Умуми афв учун ул дам насибе топса иймоним,
Худое, раҳматини кенг, ўролса жумла дўстоним,
Жанозамга келанларга ҳамма афвингни осо қил.

Муҳайё қил гўримни қазмоқинда дўсту ёримни,
Ёруқ қилсун қудуми⁸ ул қоронғу гўри торимни,
Кенгайтсун қабримни ҳамда тузатсин қору боримни,
Кўтарсин гўр сиқишни ҳам яна олсин бу боримни⁹,
Худовандо, гўримни равзаи жанноти маъво қил.

Мани тобутга солмоқда ҳамма аброрлар¹⁰ келсун,
Жанозамни ўқишга жумлаи ахёрлар¹¹ келсун,
Малойиқ хайли бирла жам бўлиб арвоҳлар келсун,
Насибам эт имоматга ҳамма ақтоблар¹² келсун,
Жанозамда дуоларнинг ижобат расмин имзо эт.

Кўториб келсалар дўстлар мани қабримни олдиға,
Азизларни муҳайё қил ўшал гўримни оғзиға,
Шафоатхоҳим ўлсунлар "азоби гўр"¹³ азобиға,
Раҳм айлаб, қабул этгил, боқиб ҳали харобиға,
Ўзинг раҳмат этиб ҳамма қоронғуларни байзо қил.

⁸ Қудум - қадамлар.

⁹ Бор - гуноҳлар юки.

¹⁰ Аброр - покдомон кишилар.

¹¹ Ахёр - яқин дўстлар.

¹² Ақтоб - авлиёларнинг улуғлари.

¹³ Азоби гўр - гўрда бериладиган азоб.

Мани қабримга қўйганда ҳама гўрларга роҳат бер,
Ҳама аҳли қабрларга шу кунда бир фароғат бер,
Мубаддал¹⁴ қил азоби қабрини шул дамда роҳат бер,
Кимики бўлса исломда анга бул кун башорат бер,
Ҳама руҳони оламни манини-чун шоду боло қил.

Мани қабримга қўйганда сўроқчилар кириб келса,
Яратгучингни ким дерсан, дебон мандин савол этса,
Бу шигдатли мақрминда тилимга қуввате етса,
Жавоби босавоб ул дам тилимдин бехатю ўтса,
Сўроқчилар бўлиб таъзим ила, гўримни зебо қил.

Мани муғлуғ бу жоним руҳлар юртида шод айла,
Қўлида тухфаси йўқдур, ўзинг аёл ила доғ¹⁵ айла,
Мани жоним учун раҳминг келиб, банданини ёғ айла,
Гуноҳларни қувиб ташлаш учун раҳматни бод¹⁶ айла,
Бўлуб жонлар ҳама хурсанд мани хушлашга гўё қил.

Раҳм айлаб бу жоним қўшнисини яхшилардин қил,
Шаҳидларни қатори ҳам яна сиддиқлардин қил,
Ҳама ото-боболар ҳамнишини пирлардин қил,
Паямбарлар қаторида валий устодлардин қил,
Ҳечам ҳам кўрмасун жоним яна жаннатда сўло қил.

¹⁴ Мубаддал қилмоқ - айлантирмоқ, ўзгартирмоқ.

¹⁵ Дод - адолат, яхшилиқ мукофоти.

¹⁶ Бод - шамол.

Гўримга қўйсалар очил эшик чун жаннат ал-маъво,
Ҳама яхшиларингдин ҳамнишини айлагил барпо,
Муяссар қил “Таборақ” ўқилурда аълами қурро,¹⁷
Мани қутқаз ёмонлардин баҳаққи фазли бисмилло(х),
Худовандо, “Таборақ” сурасин гўримда ҳамро(х) қил.

Мани ўлғоними англаб кишиким кўргали келса,
Қилиб нийят уйидин бу танимни ювгали келса,
Белин боғлаб уйидин ё гўримни қазгали келса,
Басидқи дил мани тобутими ул тутгали келса,
Ҳама мақсудига етқиз яна жаннатни ҳамро(х) қил.

Худовандо, кимики келса қабримни зиёратига,
Ўзинг раҳмат қилиб, етқиз тилагини ижобатига,
Ҳама мақсудини бергил, етургайсан фароғатига,
Мазору марқадим¹⁸ бўлсун ҳама тарёқи¹⁹ ҳожатига,
Худовандо, мазоримни зиёраттоҳи аъло қил.

Қадам ранжа қилибсиз сиз мани деб ёру дўстоним,
Фидо бўлсин сиза дилдан мани бу жони қурбоним,
Бўлинглар рози сиз мандин, мани кўб ишда нуқсоним,
Сизи чун камчиликдин сақласун ул боби Султоним,
Ҳама ёру биродарни мани ноқисдин ирзо²⁰ қил.

¹⁷ Аълами қурро - билимдон қорилар.

¹⁸ Марқад - қабр.

¹⁹ Тарёқ - заҳарга қарши ишлатиладиган дори.

²⁰ Ирзо қилмоқ - рози қилмоқ.

*Биродарлар, бу дунёдин ҳама нафлат била кеттим,
Сиза наф етқизолмасдин ажиб кулфат била кеттим,
Дуо бирла мани йўқланг, қуруқ савлат била кеттим,
Савобда ютқизиб, йиғлаб, қами улфат била кеттим,
Худоё, Восилий ёдин ҳама дуъстларга илқо²¹ қил²².*

²¹ Илқо қилмоқ - ташламоқ, сингдирмоқ.

²² Восилий бу муножотни форс-тожик тилида ҳам ёзган бўлиб, охирида ҳижрий 1291 (милодий 1971) санасини кўрсатган.

МУНДАРИЖА

Маҳдум Восилий.....	3
Восилийнинг илмий мероси.....	9
Восилий шеърияти ҳақида.....	14
Муножот.....	15
Олам сарвари.....	16
Марҳаматдур.....	18
Бўлди-ку.....	19
Ўзгача.....	20
Айланур.....	21
Ичкиликнинг зарари ҳақида.....	22
Содиқ дўст ҳақида.....	23
Бор бўлур.....	24
Шоли хирмониға хитоб.....	25
Марҳамат пахтакорларига.....	26
Этай.....	27
Мухбирга жавоб.....	28
Бевафо дўстлардан шикоят.....	29
Шолимиз.....	30
Нон ва меҳнат мадҳи.....	31
Нуктадонни хоҳламас.....	33
Бўлмаса.....	34
Зор бўлманг ўзгага.....	35
Жигарбанддур келин.....	36
Олам ободим келиб.....	37

Марҳаматга электр келгани муносабати ила айтилган шеър.....	38
Марҳаматда обжувоз қурилиши муносабати ила айтилган шеър.....	39
Кетмоним.....	40
Ўз уйим.....	41
Ҳарбийдаги ўғилга мактуб.....	42
Онага тасалинома.....	43
Нодонга улфат бўлмагин.....	44
Эй кўнгул.....	45
Эй қизил гул.....	46
Айламас.....	47
Не парвоси бор.....	48
Иззат қилинг.....	49
Бир ғазал келди.....	50
Дема они уста бўлур.....	51
Меҳмонда бор.....	52
Доим саломатдур.....	53
Иъвогар.....	54
Келмади дилбар қошимга.....	55
Йиғладим.....	56
Тополмам.....	57
Девонанинг ўзидур.....	58
Бундай бахил жондан қочинг.....	59
Таржимон.....	60
Торроқ қилур.....	61
Дилни маҳкам тут.....	62
Муножот ба даргоҳи қозий ал-ҳожот.....	63

Маҳдум Восилий Марҳамат илҳомлари

Босишга рухсат этилди: 01.12.2002. Бичими: 84x108 1/32.
Нашриёт босма табағи: 3 б.т. Шартли босма табағи: 3,5 б.т.
Адади: 1000 дона. Булортма № 171. Баҳоси – келишилган нарҳда.

Оригинал макет Имом ал-Бухорий халқаро
жамғармасининг компютер марказида тайёрланди.

Дизайн – Евгений Руденко.

Тошкент картография фабрикасида чоп этилди.

Тошкент шаҳри, полковник Асом Муҳиддинов кўчаси, 6-уй.